

شناخت عوامل مرتبط با شیوه نظارت خانواده بر رفتار اینترنتی فرزندان

Identification factors related to family supervision's styles on the internet behaviors of their offspring

Khalil Gholami

Mohammad Saleh Nosrati

خلیل غلامی*

محمد صالح نصرتی**

Abstract

The main objective of this research was to identify parental styles on internet use by their children and its relationships with relevant variables in order to provide counseling services to help family's mental health. Using cluster and convenient sampling, we collected data from 370 parents in different cities of Kurdistan. The main tool for collecting data was a researcher-made questionnaire, which was relied on previous research, used standardized scales. The results showed that the parents mainly used parental styles such as Authoritarian and Permissive styles with more emphasis on warmth and communication. Thus, they tried to guide and help their children how to use internet. Controlling for some variables, we found that parents with higher education, governmental jobs, and those who had preventing attitude toward internet, mainly had parental warmth in their styles. Among different variables, only parents' computer skills could predict the parental styles. Parents in Kurdistan found to have warmth parental style and this was related to different variables.

Keywords: *parental styles, parental control, internet*

چکیده

هدف بنیادی این پژوهش شناسایی شیوه نظارت پدرمادر بر استفاده فرزندان از اینترنت و همبستگی آن با متغیرهای مرتبط، به منظور کمک به بهداشت روانی خانواده از راه ارائه خدمات مشاوره و راهنمایی به پدرمادر در زمینه نظارت بر استفاده فرزندان از اینترنت بود. با به کار بردن نمونه‌گیری خوشه‌ای و در دسترس ۳۷۰ نفر از پدرمادر در شهرستان‌های گوناگون استان مورد مطالعه قرار گرفت. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته که بر پایه پژوهش‌های پیشین و آمیخته‌ای از مقیاس‌های استاندارد بود، استفاده شد. برآمدهای تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که پدرمادر بیشتر دارای شیوه‌های نظارتی استوار بر مداخله راهبردی مانند شیوه نظارتی اقتدارگرایانه و تسهیل‌گر بودند. بر این اساس آن‌ها کوشش نموده‌اند که بیشتر به راهبرد فرزندان خود در به‌کارگیری اینترنت بپردازند. مهار برخی از متغیرهای مرتبط نشان داد که پدرمادر با تحصیلات بالاتر، با مشاغل دولتی و پدرمادر با نگرش محتاطانه به اینترنت بیشتر گرایش به بُعد راهبردی نظارت بر اینترنت دارند. از میان متغیرهای ناهمسان، تنها اندازه مهارت پدرمادر در به کار بردن رایانه پیش‌بینی کننده معنی‌داری برای ابعاد مهارت‌گری و راهبردی شیوه نظارتی آن‌ها بود. پدر و مادرها در استان کردستان شیوه نظارت استوار بر مداخله راهبردی داشته‌اند و این وضعیت با متغیرهای گوناگون جمعیت شناختی ارتباط دارد.

واژگان کلیدی: *شیوه‌های پدرمادری، مهارت‌گری پدر و مادر، اینترنت*

مقدمه

خانواده نهاد بنیادی پرورش کودکان است که شرایط بایسته برای رشد و رسیدن به بالیدگی بدنی، روانی و اجتماعی را فراهم می‌آورد و نقشی محوری در رشد هیجانی و شناختی هر انسان بازی می‌کند، از جمله شیوه پدرمادری^۱ همراه با دیگر ابعاد ویژه خانواده مانند الگوهای ارتباطی، حل تعارض و همبستگی خانواده بر رشد فرد تأثیر می‌گذارد (اصلائی، صیادی و امان الهی، ۱۳۹۱ و موسوی، ۱۳۷۹). روش‌های تربیتی پدرمادر می‌تواند اثرات دیرپا بر رفتار، کارکرد و شخصیت فرزندان در آینده داشته باشد. برای نمونه پدرمادر سخت‌گیر و خودکامه بازدارنده پیشرفت و خلاقیت کودک می‌شوند. پدرمادری که اجازه نمی‌دهند کودک ابراز وجود نماید، بازدارنده بروز توانایی‌های نهفته او می‌شوند و سرانجام این قبیل کودکان در آینده افرادی روان‌آزرده و پرخاشگر خواهند شد (مهرابی زاده هنرمند، نجاریان و بحرینی، ۱۳۷۹).

والد بودن^۲ به‌عنوان یک کُنشگری پیچیده که دربرگیرنده رفتارهای ویژه بسیاری می‌شود که هم به‌تنهایی و هم به همراه عوامل دیگر بر کودکان اثر می‌گذارد، تعریف شده است (والک، بونت، دی‌ویور و روتس^۳، ۲۰۱۰). صاحب‌نظران شیوه‌های گوناگونی را در پژوهش‌های خود برای پرورش فرزندان ارائه داده‌اند؛ به‌عنوان مثال دانابامریند^۴ سه شیوه فرزند پروری پدرمادر را با توجه به دو بعد پرتوقع بودن^۵ (نهادن معیار توسط پدرمادر و چشمداشت برآورده کردن آن توسط فرزندان) و پاسخ‌دهی^۶ (حساسیت و پاسخگویی به درخواست فرزندان و یا طرد و بی‌اعتنایی به نیاز آنان) را بازشکافی می‌کند: شیوه مقتدرانه^۷، شیوه مستبدانه^۸ و شیوه سهل‌انگارانه^۹. فرزندان پدرمادر با شیوه مقتدر بسیار خوب پرورش می‌یابند. آن‌ها شاد هستند و در تسلط‌یابی در تکالیف تازه اعتمادبه‌نفس دارند و خودگردان هستند. کودکان پیش‌دبستانی دارای پدرمادر خودکامه، مضطرب، گوشه‌گیر و ناخشنودند و فرزندان پدرمادر آسان‌گیر بسیار ناپخته‌اند. آن‌ها در مهار تکانه‌هایشان چالش دارند و بسیار

-
1. Parental style
 2. Parenting
 3. Valcke, Bonte, De Wever, & Rots
 4. Diana Baumrind
 5. demanding vs. undemanding
 6. responsiveness vs. unresponsiveness
 7. authoritative style
 8. authoritarian style
 9. permissive style

پرتوقع و وابسته به بزرگ‌ترها هستند. بامریند در این تقسیم‌بندی بر روی بعد مهار پدرومادری^۱ پدرومادری تأکید نمود: پرتوقع بودن به‌عنوان عامل مهار رفتاری به این‌گونه تعریف می‌شود که "تا چه اندازه پدر و مادر گرایش دارند که فرزندان با معیارهای موردپذیرش خانواده هماهنگ شوند که این امر از راه انتظارات، نظارت‌ها، کوشش‌های انضباطی و رویارویی با فرزندی که سرپیچی می‌کند، نمایان می‌شود" مک‌کوبی و مارتین^۲ (۱۹۸۳)؛ به نقل از والک و همکاران، (۲۰۱۰) با افزودن بعد راهبرد پدرومادری^۳ به‌عنوان بعد دوم این دیدگاه را گسترش بخشیدند (والک و همکاران، ۲۰۱۰) و با به‌کارگیری دو بعد مهار (سختگیری) و راهبرد (پذیرش)، سبک‌شناسی چهارگانه‌ای را برای شیوه‌های پدرومادری شکل داده‌اند: شیوه سهل‌انگارانه، شیوه آزاد یا عدم‌مداخله^۴، شیوه اقتدار‌گرایانه و شیوه مستبدانه. این سبک‌شناسی چهار گونه زیر را در برمی‌گیرد؛ شیوه فرزند پروری سهل‌انگارانه که سطوح بالای راهبرد و سطح پایین مهار و تأثیرات پدرومادر را بر ظاهر و رفتارهای نوجوان اعمال می‌کند. شیوه آزاد یا عدم‌مداخله که در آن فرزند احساس می‌کند موردانتقاد واقع می‌شود، انتظارات پدرومادر غیرمنطقی است و حمایت کافی از وی به عمل نمی‌آید. درواقع مهار و راهبرد هر دو در حد پایین قرار دارند، شیوه فرزند پروری اقتدار‌گرایانه که سطوح بالای راهبرد را اعمال می‌کند ولی برخلاف شیوه نخست با سطوح بالای حمایت، مهار و تأثیر پدرومادر بر ظاهر و رفتار نوجوان همراه است و سرانجام شیوه خودکامگی که با سطوح پایین راهبرد، همراه با سطوح بالای مهار شناخته می‌شود (سیفی گندمانی، کلاتری میبیدی، فتح، ۱۳۸۸). شیوه نظارت پدرومادر درزمینه‌های گوناگون ازجمله اینترنت و فضاهای مجازی مورد مطالعه قرار گرفته است.

مسئولیت پدرومادر در دوره فناوری اطلاعات و ارتباطات نسبت به فرزندان پسرمان تازه و چالش‌برانگیزی است (نژاد بهرام و کمالی‌چیرانی، ۱۳۸۹). پدرومادر با ورود فناوری‌های نو نیازمند کسب آگاهی‌های درست درزمینه تأثیرات مثبت و منفی فضاهای مجازی^۵ هستند. بنابراین، پدرومادر در شرایط ناسازگاری قرار دارند: آنان از یک‌سو از برای ظرفیت‌های آموزشی فضای اینترنت، با بهره‌مندی فرزندان از آن موافق و از سویی از برای خطرات این

1. parental Control

2. Maccoby and Martin

3. Parental warmth

4. laissez.faire

5. virtual Space

فضاها نگرانی‌هایی دارند. سوءاستفاده‌های تجاری، ناامنی، رخنه کردن در حریم خصوصی، خطرات روابط جنسی و اجتماعی از جمله این نگرانی‌هاست (لیاو، خو، آنگ^۱، ۲۰۰۸).

در پژوهش‌هایی که به بررسی موارد به کارگیری اینترنت به خصوص در میان نوجوانان و جوانان پرداخته‌اند به برآمدهای گوناگونی دست یافته‌اند. به عنوان نمونه در پژوهش تایر و گلو، سیلیک، اوزل، اوزکان، آوسی^۲ (۲۰۰۸)، اوزچینار^۳ (۲۰۱۱)، زنجانی زاده و جوادی (۱۳۸۴) و سجادیان و ناد^۴ (۱۳۸۵) بیشترین بهره‌مندی نوجوانان از اینترنت برای بازی، کسب اطلاعات عمومی و چت کردن بوده است. در پژوهشی دیگر که به صورت ملی در ایران انجام گرفته است، برآمدها نشان‌گر آن بود که ۳۸ درصد نوجوانان از سایت‌های دوست‌یابی، ۳۹ درصد از عکس و فیلم، ۳۰ درصد چت پنهانی، ۴۲ درصد دانلود آهنگ، ۳۰ درصد عکس و فیلم آموزشی را به‌دوراز نگاه خانواده دانلود می‌کنند (احمدی نوده، عبدالملکی، افسر دیر و سید اسماعیلی، ۱۳۸۹). کاربرد افراطی و ناصحیح از اینترنت می‌تواند پیامدهای زیان‌باری را برای کاربران به همراه داشته باشد. این مشکلات در زمینه‌هایی همچون بهداشت روانی، مشکلات بدنی، تنهایی و انزوای اجتماعی، بزهکاری جنسی و اعتیاد به اینترنت^۴ است.

در زمینه آسیب‌های روانی، نتایج پژوهش‌ها نمایانگر آن است که کاربرانی که استفاده افراطی از اینترنت داشتند، تنهایی، اضطراب در روابط، اضطراب نبود محبوبیت و مقبولیت توسط دیگران، نشانگان روانی-تنی، افسردگی و انزوای اجتماعی، وسواس، اضطراب اجتماعی، افکار پارانوئیدی، ارزش‌های انحرافی و ضعف در مهارت‌های هیجانی و اجتماعی بیشتری را نشان داده‌اند (اینگلبِرگ و سجویرگ^۵، ۲۰۰۴؛ اوداسی و کالکان^۶، ۲۰۱۰؛ کیلیسی و اینال^۷، ۲۰۱۰؛ سجادیان و ناد^۴، ۱۳۸۵).

در سالیان پسین اعتیاد به اینترنت نیز به عنوان یک آسیب روانی میان نوجوانان و بزرگسالان گزارش شده است. این موضوع که هم‌اکنون به یک مشکل جهانی درباره مسائل بهداشت روانی تبدیل شده است، توجه بیشتری را می‌طلبد (کو، یین، یین، چن^۸، ۲۰۱۲). انجمن روان‌پزشکی آمریکا اعتیاد به اینترنت را یک الگوی به کارگیری اینترنت می‌داند که مایه

1. Liao, Khoo, Ang.
2. Tahiroglu, Celik, Uzel, Ozcan, & Avci,
3. Ozcinar
4. internet Addiction
5. Engelberg, Sjöberg.,
6. Odaci, Kalkan.,
7. Kelleci., Inal.,
8. Ko., Yen., Yen., & Chen.

اختلال کارکرد شده و با حالات ناخوشایند درونی در هنگام یک دوره دوماهه همراه است (شایق، آزاد و بهرامی، ۱۳۸۸).

از دید بدنی نیز استفاده گسترده از اینترنت مایه کارکرد بدنی نامناسب و ایجاد درد در نواحی گوناگون بدن از جمله سر، کمر، پشت، شانه‌ها و ماهیچه‌ها می‌شود و خواب‌آلودگی روزانه را به دنبال خواهد داشت (چوی و همکاران^۱، ۲۰۰۹؛ اویزچنار، ۲۰۱۱؛ کاو، سون، وان، هاو، تاو^۲، ۲۰۱۱؛ معیدفر، حبیب پور گنابی، گنجی، ۱۳۸۶؛ مسعود نیا، ۱۳۹۱).

از جمله راه‌های آسیب‌زای دیگر برای کودکان و فرزندان در اینترنت مسائل جنسی است. در وهله نخست، افراد از برای کنجکاوی و برای کسب اطلاعات به سمت تماشا و استفاده از محصولات هرزه‌نگاری^۳ می‌رود ولی به‌مرور به آن خو می‌گیرند تا آنجا که در اینترنت، آموزش مجازی فراهم‌سازی شده است که دربرگیرنده گفتگوهای تحریک‌آمیز از راه تایپ، توصیف دقیق رفتار و احساس برآمده از آن و دادوستد تصویر است (سولر^۴، ۲۰۰۵). این فرصت که فرد نه تنها نیازهای جنسی را ارضا کند، بالاتر از آن دست به آزمون نیز بزند، اغواکننده است. امروزه، وسواس آموزش مجازی برای بسیاری از مردان و زنان به‌عنوان بخش برجسته‌ای از اعتیاد به اینترنت تبدیل شده است که طعمه ویژگی‌های دسترسی آسان، ارزان و گمنامی در فضای مجازی شده‌اند. برخی از بیماران از برای تجارب تصادفی و یا با گرایش پیشین مشکلاتی را نشان می‌دهند، درحالی‌که برخی دیگر از کاربران مشکلات جدی روان‌شناختی چون ضربه‌های روانی، افسردگی یا اعتیاد دچار می‌شوند (وینستون، لژویوکس^۵، ۲۰۱۰).

چنین آسیب‌های بیشمار که برآمده از استفاده از اینترنت توسط کودکان، نوجوانان و جوانان است، بایستگی آگاهی پدرومادر از این آسیب‌ها و نظارت، مهار و پادرمیانی آن‌ها در پیشگیری و کاهش این آسیب‌ها را بیشتر می‌کند. پدرومادر با نظر به این‌که از یک طرف در دنیای اکنون امکان گریز از اینترنت و استفاده از آن وجود ندارد و از سوی دیگر خطرات جدی که فرزندان آن‌ها را مورد تهدید قرار می‌دهد؛ به‌ناچار باید در شیوه تربیتی و نظارت بر فرزندان در استفاده از اینترنت به‌صورت جدی بیندیشند. احمدی و همکاران (۱۳۸۹) سرانجام

1. Choi, Son., Park., Han, Kim, Lee, wak,

2. Cao, Sun, Wan, Hao, Tao

3. pornography

4. Suler.

5. Weinstein. Lejoyeux

پژوهش خود با توجه به امکان آسیب‌زایی استفاده نا به‌جا از اینترنت برای نوجوانان و وابستگی چگونگی استفاده از آن با عوامل خانوادگی، اظهار نمودند که بایسته است به مصون‌سازی خانواده به‌ویژه در گستره نظارتی توجه بایسته صورت گیرد. این مسئله هنگامی نگران‌کننده‌تر است که ما بدانیم در بسیاری از زمان‌ها، نظارت پدرومادر بسیار اندک است. به‌عنوان مثال در پژوهش یادشده که بر روی ۴۱۵۵ دانش‌آموز دبیرستانی از ۸ شهر گوناگون ایران انجام شد، برآمدها نشان داد که ۵۱/۲۵ درصد پدرومادر اصلاً نظارت نمی‌کنند یا نظارت آن‌ها در حد بسیار کمی است. این پژوهش همچنین نشان داد تنها در ۲۵ درصد موارد اطلاعات پدرومادر بیشتر از فرزندان است.

کودکان در دنیای اینترنت می‌توانند تجربه‌های مثبتی داشته‌باشند ولی در این تجربه نیز مانند هر فعالیت دیگری مخاطراتی وجود دارد. اعتماد، کنجکاوی و اشتیاق به کاوش در این دنیای جدید و ارتباطاتی که فراهم‌شده است، مایه شده که فرزندان احتیاج به نظارت و رهنمودهایی داشته‌باشند تا بدانند چگونه در دنیای اطلاعات، تجربه‌های شاد، سالم و پربراری داشته‌باشند (نژاد بهرام و کمالی چیرانی، ۱۳۸۹).

معمولاً پدرومادر در میزان نظارت خود بر فعالیت‌های اینترنتی فرزندان خود بیش‌گویی می‌کنند. در پژوهشی که لیوینگستون و بابر (۲۰۰۴) به نقل از لیاو و همکاران، (۲۰۰۸) انجام دادند، ۸۹ درصد پدرومادر به فرزندانشان هشدار داده بودند که اطلاعات شخصی‌شان را در اینترنت در اختیار غریبه‌ها قرار ندهند ولی تنها ۴۹ درصد آنان اظهار داشتند که از ارائه این اطلاعات خودداری نموده‌اند. در پژوهش لیاو و همکاران (۲۰۰۸) که در سنگاپور انجام شد در دو پژوهش به بررسی میزان آگاهی پدرومادر از استفاده فرزندان نوجوان خود از اینترنت پرداخته شد. در سؤالات پرسشنامه ارائه‌شده به پدرومادر و نوجوانان چهار جنبه از رفتار نظارتی^۲ پدرومادرباره بررسی قرار گرفت: ۱. سرپرستی پدرومادر^۳ (نشستن پدرومادر به همراه نوجوان در هنگام استفاده از اینترنت) ۲. روابط پدرومادری^۴ (آیا پدرومادر از این‌که نوجوان در اینترنت به دنبال چه هستند، می‌پرسند؟) ۳. میزان آگاهی پدرومادر^۵ (آیا پدرومادر این موضوع را بررسی می‌کنند که نوجوان آن‌ها کدام وب سایت‌ها را بازدید نموده است؟) ۴.

-
1. Livingstone and Bober
 2. monitoring
 3. parental supervision
 4. parental communication
 5. parental tracking

افشاگری برای پدرومادر^۱ (گزارش نوجوان به پدرومادر درباره سایت‌ها و موقعیت‌هایی که او را پرخشم و آزرده نموده است). برآمدها نشان داد که میان گزارش پدرومادر و فرزندان آن‌ها تفاوت معنی‌داری وجود دارد به این معنا که پدرومادر در هر سه جنبه نظارتی، در میزان نظارت خود بیش گویی کرده بودند و بنابراین، امکان استفاده پرخطر از اینترنت را نیز توسط فرزندان آن‌ها کمتر از آنچه بود، تخمین زده بودند. در این پژوهش مادران نسبت به پدران آگاهی بیشتری در زمینه استفاده فرزندان از اینترنت داشتند.

در پژوهشی دیگر که به منظور بررسی واقعی استفاده از اینترنت در خانه بر روی رفتار کودکان انجام شد، دو جنبه از شیوه تربیتی پدرومادر نسبت به استفاده از اینترنت مورد مطالعه قرار گرفت: مهار پدرومادر (به طرق گوناگون از جمله محدودیت زمانی برای استفاده از اینترنت، مشخص نمودن زمان‌های به خصوصی برای استفاده از اینترنت، استفاده از فیلترها و نرم‌افزارهای خاص جهت مهار آن‌ها در استفاده از اینترنت و غیره) و راهبرد پدرومادر (ایجاد فضایی امن و احترام‌آمیز برای فرزندان به هنگام استفاده از اینترنت، بحث و گفت‌وگو درباره اینترنت، آشناسازی سایت‌های درخور فرزندان به آن‌ها و غیره). برآمدها گویای آن بود که مادران نسبت به پدران هم در جنبه مهارگری و هم در جنبه راهبردی به فرزندان بیشتر توجه نشان می‌دهند. در این پژوهش پدرومادری که تحصیلات پایین‌تر از کالج و دانشگاه داشتند، به‌طور معنی‌داری نسبت به پدرومادر تحصیل کرده در هر دو بعد مهارگری و راهبردی در سطح پایین‌تری قرار داشتند. تجارب استفاده از اینترنت نیز توسط پدرومادر تأثیرگذار بود به‌طوری‌که آن‌هایی که در آغاز استفاده از اینترنت بودند، مهار و راهبرد کمتری با فرزندان داشتند. به‌طور کلی پس از بخش گسترده راهبرد پدرومادر، مهار پدرومادر و پیشینه تحصیلی آنان، متغیرهای تجارب اینترنتی پدرومادر، نگرش پدرومادر به اینترنت و استفاده پدرومادر از اینترنت به‌طور معنی‌داری با استفاده کودک از اینترنت ارتباط داشت (والک و همکاران، ۲۰۱۰).

با توجه به مراتب بالا، مسئله پژوهش این است که امروزه نرخ راه‌یابی اینترنت در خانواده‌ها رو به افزایش معنی‌داری است و در این راستا کودکان و نوجوانان، به دلیلی شرایط حساس عاطفی و شناختی در معرض بیشتر تهدیدها و آسیب‌های اینترنتی هستند و بنابراین بایستگی نظارت و مهار دقیق پدرومادر بر رفتارهای اینترنتی فرزندان اهمیت اساسی دارد. یکی از ابعادی

که می‌تواند در شناخت دقیق این مسئله به محققین و دست‌اندرکاران کمک کند، پژوهش عوامل در پیوند با شیوه نظارتی پدرومادر بر رفتار اینترنتی فرزندان خود است. در راستای چنین هدفی این سؤالات مطرح می‌گردد:

- (۱) تا چه اندازه شیوه نظارت پدرومادر بر رفتارهای اینترنتی فرزندان خود بر پایه متغیرهای جمعیت شناختی ناهمسان است؟
- (۲) تا چه اندازه شیوه نظارت پدرومادر بر رفتارهای اینترنتی فرزندان خود به فراخور نوع تعامل با آن‌ها ناهمسان است؟
- (۳) تا چه اندازه میان شیوه نظارت پدرومادر بر رفتارهای اینترنتی فرزندان خود با میزان تماس دیجیتال پدرومادر (خودارزیابی از میزان آشنایی با رایانه، تعداد سال دسترسی به اینترنت و میزان استفاده از اینترنت) همبستگی وجود دارد؟

روش

جامعه آماری در این پژوهش همه خانواده‌هایی بود که در استان کردستان به اینترنت دسترسی داشته‌اند. بر پایه اطلاعات رسمی موجود تعداد این خانواده‌های استان ۵۵۰۸۰ نفر است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰). سرانجام بر پایه جدول کرسجی و مورگان^۱، اندازه نمونه در جامعه مورد مطالعه در این پژوهش باید ۳۸۱ نفر والد است که همه پدرومادر با داشتن دو شرط (داشتن دست کم یک فرزند در فاصله سنی ۷ تا ۱۷ سال و استفاده فرزند ایشان از اینترنت) در گروه نمونه قرار گرفتند. از جمعیت مورد مطالعه، داده‌های مربوط به ۳۷۰ نفر مورد تحلیل قرار گرفت و مابقی افراد از برای مخدوش بودن پاسخنامه‌ها، از تحلیل خارج شدند. روش نمونه‌گیری، آمیخته‌ای از خوشه‌ای و نسبتی (طبقه‌ای) است. با توجه به همانندی‌های جغرافیایی، اقتصادی و اجتماعی ۵ خوشه اصلی مبنای گزینش نمونه‌ها قرار گرفت و در هر خوشه بر پایه نسبت جمعیت دانش‌آموزی هر خوشه، اندازه نمونه‌ها مشخص گردید. لازم به ذکر است از آنجائی که آمار رسمی در ارتباط با تعداد خانوارهای استفاده‌کننده از اینترنت در هر خوشه مشخص نبود، جمعیت دانش‌آموزی هر خوشه مبنای تعیین نسبت اندازه نمونه برای هر منطقه شد. بر این اساس، ۱۰۵ نفر از پدرومادر در خوشه سنندج، ۱۳۵ نفر در خوشه سقز، بانه و دیواندره، ۵۰ نفر در خوشه مریوان و سروآباد، ۵۵ نفر در خوشه قروه و بیجار و ۳۶ نفر

1. Krejcie & Morgan

در خوشه کامیاران و دهگلان به عنوان نمونه مورد مطالعه قرار گرفتند. جدول شماره (۱) نمونه مورد مطالعه را نشان می دهد:

جدول ۱. اندازه نمونه بر پایه خوشه های مورد مطالعه

مقطع تحصیلی متوسطه		خوشه
اندازه نمونه	تعداد کل	
۹۸	۱۲۰۷۷	سندج
۱۱۴	۱۴۰۳۹	سقز، بانه، دیواندره، زیویه
۶۶	۸۱۷۲	مریوان، کلاترزان، سروآباد
۵۷	۷۰۳۷	قروه، بیجار، کرانی، سریش آباد
۴۶	۵۷۳۰	کامیاران، دهگلان، موچش
۳۸۱	۴۷۰۵۵	جمع کل ستون

ابزار پژوهش

ابزار شیوه نظارت اینترنت. این مقیاس توسط رویج و ایجدن^۱ (۲۰۰۷) به نقل از والکه و همکاران، (۲۰۱۰) ساخته شده است. این ابزار دربرگیرنده دو بعد مهار پدرومادری^۲ و راهبرد پدرومادری^۳ است. بعد مهار آن به وسیله ۱۱ گزاره در مقیاس لیکرت ۴ درجه ای (همیشه، گاهی اوقات، بندرت، هرگز) اندازه گیری می شود مواردی مانند سرپرستی، محرومیت فرزندان از اینترنت توسط پدرومادر و قواعد و محدودیت های استفاده از اینترنت را برای فرزندان می سنجد. بعد راهبرد پدرومادری دارای ۱۴ گزاره در مقیاس لیکرت است و ارتباط با فرزند و حمایت از او را اندازه گیری می کند. با توجه به ترکیب دو بعد مورد نظر در ابزار (مهار پدرومادری و راهبرد پدرومادری) چهار شیوه نظارت توسط این ابزار مورد سنجش قرار می گیرد: ۱. شیوه نظارت خودکامگی: افرادی هستند که نمره بعد مهار بالا و بعد راهبرد آنها پایین تر از نقطه برش است. لازم به ذکر است که در این ابزار میانگین کلی هر بعد به عنوان نقطه برش سطوح بالا و پایین مورد نظر است که این میانگین برای راهبرد پدرومادری ۲.۹۰ و برای مهار پدرومادری ۲.۴۰ است؛ ۲. شیوه نظارت اقتدارگرایانه: کسانی که نمره هر دو بعد آنان بالاتر از میانگین یا نقطه برش مورد نظر است؛ ۳. شیوه نظارت سهل انگارانه: کسانی که

1. Rooij., &Eijden.,

2. Parental Control

3. Parental Guide

نمرات راهبرد آن‌ها بالاتر از نقطه برش ولی نمرات مهار آنان پایین‌تر است و ۴. شیوه بی‌بندوبار یا آزاد: کسانی که در هر دو بعد نمره پایین‌تر از میانگین یا نقطه برش دارند. در پژوهش‌های پیشین ضریب همسانی کلی این ابزار $\alpha=0/93$ ، بعد مهار پدرومادری $\alpha=0/78$ و بعد راهبرد پدرومادری $\alpha=0/90$ گزارش شده است (والک و همکاران، ۲۰۱۱). در پژوهش حاضر ضریب پایایی برای بعد مهارگری پدرومادر $\alpha=0/80$ ، برای بعد راهبردی $\alpha=0/90$ و برای کل آزمون $\alpha=0/92.5$ به دست آمد. لازم به ذکر است که دیگر متغیرهای مورد مطالعه در این پژوهش بیشتر ماهیت دموگرافیک داشته و بنابراین همراه با ابزار مورد استفاده در این پژوهش (به‌عنوان بخش نخست سؤالات) موردسنجش قرار گرفتند.

یافته‌ها

۱. شیوه نظارت پدرومادر بر به‌کارگیری اینترنت توسط فرزندان خود چگونه با توجه به متغیرهای جمعیت‌شناسی تفاوت دارد؟

متغیرهای جمعیت‌شناختی و بعد مهار از شیوه نظارت پدرومادر

در گام نخست رابطه متغیرهای جمعیت‌شناختی و بعد مهار تحلیل شد. برای این کار از آزمون تی دو نمونه‌ای مستقل برای تحلیل جنسیت و از آزمون تحلیل واریانس یک‌راهه برای تحلیل دیگر متغیرها بکار بسته شد. برآمدها در جدول شماره ۲ آمده است. برآمدها نشان داد که میانگین مردان و زنان در بعد مهار پدرومادر تفاوت اندکی دارد که از دید آماری معنی‌دار نبود؛ ولی دیگر متغیرها، رابطه معنی‌دار آماری را نشان داد. همان‌طور که از جدول شماره (۲) پیداست در ارتباط با تحصیلات پدرومادر و ارتباط آن با بعد مهارگری شیوه نظارت، آزمون تعقیبی نشان داد که پدرومادری که بی‌سواد یا دارای تحصیلات ابتدایی بوده‌اند تفاوت معنی‌داری در میانگین رفتارهای مهارگرانه آن‌ها با افراد با تحصیلات دیپلم و یا دبیرستان وجود ندارد؛ ولی افرادی که دارای تحصیلاتی عالی هستند دارای میانگین بالاتری (۲/۵۴) در بعد مهار هستند و تفاوت میانگین آن‌ها با دو گروه دیگر از دید آماری معنی‌دار بوده است. در ارتباط با شغل پدرومادر هم نتایج نشان داد که میانگین نمرات بعد مهارگری کارمندان دولت (۲/۶۲) و معلمین (۲/۴۵) بالاتر از میانگین کلی بوده است ولی میانگین زنان خانه‌دار و پدرومادر با شغل آزاد پایین‌تر از اندازه متوسط بود. آزمون تعقیبی نشان داد که تنها تفاوت

میانگین نمرات بعد مهارگری زنان خانه‌دار و کارمندان دولت با همدیگر از دید آماری معنی-دار بود.

متغیرهای جمعیت‌شناختی و بعد راهبرد از شیوه نظارت پدرومادر

در گام دوم رابطه متغیرهای جمعیت‌شناختی و بعد راهبرد پدرومادر باره تحلیل قرار گرفت که نتایج این بخش نیز در جدول شماره (۲) ارائه شده است.

جدول ۲. آزمون تفاوت متغیرهای جمعیت‌شناختی پدرومادر بر پایه بعد مهارگری و راهبردی شیوه نظارت آن‌ها

بعد راهبرد					بعد مهار					اجاد نظارت	
P	f/t	df	SD	M	P	f/t	df	SD	M		N
جنسیت پدرومادر											
۰/۱۰	۱/۶۲	۳۶۸	۰/۶۴	۲/۹۵	۰/۹۴	۰/۰۷	۳۶۹	۰/۵۷	۲/۴۳	۲۴۷	مرد
			۰/۷۵	۲/۸۲				۰/۵۸	۲/۴۰۷	۱۲۳	زن
تحصیلات پدرومادر											
۰/۰۰	۴۱/۸۳	۲	۰/۶۷	۲/۵۳	۰/۰۰	۱۱/۹۰	۲	۰/۶۱	۲/۲۷	۱۰۴	بی‌سواد و ابتدایی
			۰/۶۵	۲/۷۵				۰/۶۰	۲/۲۶	۸۷	دیرستان و دیپلم
			۰/۵۷	۳/۲۰				۰/۵۱	۲/۵۴	۱۷۹	فوق دیپلم و بالاتر
شغل پدرومادر											
۰/۰۰	۱۱/۵۷	۳	۰/۶۸	۳/۱۸	۰/۰۱	۳/۴۶	۳	۰/۵۶	۲/۶۲	۴۰	کارمندان دولت
			۰/۶۷	۲/۸۴				۰/۶۰	۲/۳۷	۱۴۵	مشاغل آزاد
			۰/۵۶	۳/۱۲				۰/۵۱	۲/۴۵	۱۰۳	معلمی و تدریس
			۰/۸۳	۲/۶۲				۰/۵۹	۲/۲۸	۸۲	زنان خانه‌دار

تحلیل واریانس کلی آزمون رابطه میان سطح تحصیلات و میانگین میزان راهبرد پدرومادر، رابطه معنی‌داری را نشان داد. پدرومادری که دارای تحصیلات عالی بودند میانگین بعد راهبرد آن‌ها برای نظارت بر به کارگیری اینترنت توسط فرزندان، بالاتر از دو گروه دارای تحصیلات پایین بود. برای درک جزئیات، آزمون تعقیبی انجام شد و نتایج نشان داد که از تفاوت‌های مشاهده‌شده، تفاوت میانگین بعد راهبرد پدرومادر با تحصیلات فوق‌دیپلم و بالاتر در هم‌سنجی با پدرومادر دوطبقه دیگر از دید آماری معنی‌دار بود ولی تفاوت میان گروه بی-سواد و ابتدایی با گروه دیرستان و دیپلم از دید آماری معنی‌دار نبود. وضعیت رابطه شغل پدرومادر با میزان رفتارهای راهبردی آن‌ها در به کارگیری اینترنت فرزندان، بیشتر شبیه به دیگر متغیرها بود و تحلیل واریانس کلی معنی‌دار بود. نتایج توصیفی نشان داد که افراد شاغل در

کارهای دولتی (۳/۱۸) و معلمین (۳/۱۲) دارای میانگین بالاتر از نقطه برش سطح بالا و پایین بعد راهبرد بودند ولی مشاغل آزاد و زنان خانه‌دار مداخله کمتری را در ارتباط با اینترنت فرزندان خود نشان دادند. آزمون تعقیبی شفه نشان داد که تنها تفاوت میانگین زنان خانه‌دار با مشاغل دولتی و همچنین تفاوت میانگین مشاغل دولتی با معلمین از دید آماری معنی‌دار نبود ولی تفاوت مشاغل دولتی با زنان خانه‌دار و مشاغل آزاد از یک طرف و تفاوت معلمین با زنان خانه‌دار و مشاغل آزاد از سوی دیگر از دید آماری معنی‌دار بود. از میان متغیرهای جمعیت-شناسی، جنسیت تفاوت معنی‌داری را در ارتباط با بعد راهبردی پدرومادر در به‌کارگیری فرزندان از اینترنت نشان نداد.

اگر با توجه به چهار شیوه اصلی نظارت بر اینترنت توسط پدرومادر، نتایج را جمع‌بندی کنیم، می‌توان گفت (۱) با توجه به تحصیلات پدرومادر، شیوه راهبرد افراد با تحصیلات عالی بیشتر مقتدرانه بوده است (مهارد و راهبرد بالا)، کسانی که کم‌سواد یا بی‌سواد بوده‌اند بیشتر به طرف عدم مداخله گرایش داشته‌اند. (۲) زنان خانه‌دار و افراد با مشاغل آزاد بیشتر دارای شیوه استوار بر عدم مداخله و کارمندان و معلمین بیشتر دارای شیوه مقتدرانه بوده‌اند. (۳) زنان بیشتر دارای شیوه عدم مداخله و مردان بیشتر دارای شیوه مقتدرانه بوده‌اند.

۲. تا چه اندازه شیوه نظارت پدرومادر بر رفتارهای اینترنتی فرزندان خود به فراخور نوع تعامل با آن‌ها ناهمسان است؟

نوع رابطه پدرومادر با فرزندان و ارتباط آن با شیوه نظارت آن‌ها

در این بخش هدف آن بود تا تفاوت میان آن دسته از پدرومادر که با فرزندان خود رابطه صمیمی دارند با گروهی دیگر که رابطه سرد و غیر صمیمی با فرزندان دارند، مشخص گردد. برای این منظور، از آزمون تی با دو گروه مستقل استفاده شد. نتایج نشان داد که در هر دو بعد، پدرومادری که گزارش صمیمیت بیشتر با فرزندان خود را داشته‌اند، میانگین بالاتری دارند. این نتایج در جدول شماره ۳ آمده است. آزمون تی نشان داد که تفاوت‌های مشاهده‌شده هم در بعد مهارد [df (369), t=4.07, p < 001] و هم در بعد راهبرد [df (369), t=4.83, p < 001] از دید آماری معنی‌دار است. این نتایج گویای آن است که افرادی که صمیمیت بیشتری با فرزندان خود دارند، شیوه نظارتی آن‌ها بر به‌کارگیری اینترنت به طرف مقتدرانه و کسانی که

رابطه آن‌ها با فرزندان خود صمیمی نیست، بیشتر به طرف شیوه عدم مداخله و یا آزادی بی چون و چرا گرایش دارند.

جدول ۳. تفاوت شیوه نظارت پدر و مادر بر اینترنت فرزندان به فراخور رابطه پدر و مادر با فرزندان و راه‌های اطلاع پدر و مادر از به کارگیری اینترنت فرزندان

بعد راهبرد		بعد مهار		N	ابعاد شیوه نظارت شاخص‌های آماری
SD	M	SD	M		
رابطه پدر و مادر با فرزندان					
۰/۶۵	۲/۹۶	۰/۵۷	۲/۴۴	۳۳۳	رابطه صمیمی و دوستانه است
۰/۷۰	۲/۳۶	۰/۴۶	۲/۰۴	۳۷	رابطه صمیمی و دوستانه نیست.
راه‌های اطلاع پدر و مادر از استفاده فرزندان از اینترنت					
۰/۶۸	۲/۸۱	۰/۵۷	۲/۳۲	۲۴۵	فرزندان خود به پدر و مادر اطلاع می‌دهند
۰/۷۳	۲/۶۰	۰/۶۶	۲/۳۵	۳۴	پدر و مادر از راه افراد دیگر اطلاع می‌یابند
۰/۵۳	۳/۲۶	۰/۵۰	۲/۶۳	۹۱	پدر و مادر خود شخصاً پیگیری می‌کنند

روش‌های اطلاع‌یابی پدر و مادر از به کارگیری رفتارهای اینترنتی فرزندان و شیوه نظارت آن‌ها: برای آزمون این که آیا میانگین نمره ابعاد شیوه نظارت پدر و مادر به فراخور روش‌هایی که آن‌ها از کمیت و کیفیت استفاده فرزندان از اینترنت خود اطلاع پیدا می‌کنند، رابطه وجود دارد، از تحلیل واریانس یک‌راهه استفاده شد. نتایج نشان داد که هم در بعد مهار (۲/۶۳) و هم در بعد راهبرد (۳/۲۶) پدر و مادری که شخصاً خود از این موضوع اطلاع پیدا می‌کنند میانگین بالاتری در سنجش با دیگر گروه‌ها دارند. نتایج در جدول شماره (۴) نشان داده شده است. تحلیل واریانس کلی نشان داد که نتایج به دست آمده برای بعد مهار [df (2), F=9.53, p<001] و برای بعد نظارت [df (2), F=19.34, p<001] معنی دار است. برای گزارش ریزبینه‌تر، آزمون تعقیبی شفه انجام شد که نتایج نشان داد در بعد مهار، میان میانگین پدر و مادری که خود شخصاً پیگیری می‌کنند و پدر و مادری که فرزندان، خود اطلاع می‌دهند، تفاوت اصلی وجود دارد. در بعد راهبرد، تفاوت معنی دار آماری مربوط به پدر و مادر خود پیگیر و پدر و مادری است که یا فرزندان خود اطلاع می‌دهند و یا پدر و مادر از راه افراد دیگر خبردار می‌شوند. این نتایج نشان داد که پدر و مادری که خود شخصاً پیگیری می‌کنند دارای شیوه نظارتی مقتدرانه،

پدرومادری که از فرزندان کسب خبر می‌کنند، بیشتر به شیوه سهل انگارانه و پدرومادری که از راه افراد دیگر، مطلع می‌شوند، بیشتر به طرف شیوه عدم مداخله گرایش دارند.

۳. تا چه اندازه تماس دیجیتال پدرومادر و شیوه نظارتی آنها بر رفتار اینترنتی فرزندان خود ارتباط داشت؟

این بخش دربرگیرنده سه متغیر بود: ۱. تعداد سال دسترسی به اینترنت در خانه؛ ۲. خودارزیابی پدرومادر از میزان آشنایی آنها در به کارگیری رایانه و ۳. میزان استفاده آنها از اینترنت در شبانه روز. برای بررسی این موضوع از رگرسیون چند متغیری با به کار بردن روش هم‌زمان استفاده شد. در بعد مهار، نتایج نشان داد که مدل به‌طور معنی‌داری [$F(3, df) = 3.45, p < 0.01$] به میزان ($r^2 = 0.042$) واریانس تغییرات بعد مهارگری را از روی تماس دیجیتال آنها پیش‌بینی می‌کند. در بخش بعد راهبرد شیوه نظارت پدرومادر، نتایج نشان داد که مدل به‌طور معنی‌داری [$F(3, df) = 3.45, p < 0.01$] حدود دو برابر بیشتر از بعد مهار، میزان ($r^2 = 0.087$) واریانس تغییرات بعد راهبرد را از روی تماس دیجیتال آنها پیش‌بینی می‌کند. نتایج در جدول شماره (۴) آمده است.

همان‌گونه که از جدول شماره (۴) مشخص است از میان متغیرهای مرتبط با تماس دیجیتال پدرومادر، تنها خودارزیابی پدرومادر از مهارت رایانه‌ای خود پیش‌بینی‌کننده معنی‌داری ($\beta = 0.21, p < 0.001$) برای بعد مهارگری و راهبردی ($\beta = 0.21, p < 0.001$) شیوه نظارت است. بر این اساس، پدرومادری که مهارت رایانه‌ای خود را بیشتر ارزیابی کرده‌اند، رفتارهای مهارگر و راهبردی نیرومندتر از خود نشان می‌دهند به طوری که در ازای هر نمره افزایش در مهارت رایانه‌ای آنها، به میزان 0.21 نمره بعد مهار و 0.23 نمره بعد راهبرد آنها افزایش می‌یابد. این برآمد نشان می‌دهد که پدرومادری که دارای مهارت رایانه‌ای بیشتری هستند بیشتر دارای شیوه نظارتی مقتدرانه می‌باشند.

جدول ۴. ضرایب بتای مربوط به پیش‌بینی ابعاد نظارت پدرومادر از روی میزان

بعد راهبردی			بعد مهار			گزاردهای مربوط به تماس دیجیتالی پدرومادر
P	T	β	P	T	β	
۰/۰۰۰	۳/۶۵	۰/۲۳	۰/۰۰۲	۳/۱۴	۰/۲۱	میزان آشنایی با رایانه
۰/۱۹	۱/۳۰	۰/۰۸	۰/۵۹	-۰/۵۳	-۰/۰۳۵	تعداد سال دسترسی به اینترنت
۰/۲۵	۱/۱۴	۰/۰۷	۰/۹۵	-۰/۰۵۷	-۰/۰۰۴	میزان به‌کارگیری اینترنت در شبانروز

بحث و نتیجه‌گیری

در ارتباط با متغیرهای جمعیت‌شناختی و دیگر ویژگی‌های پدرومادر، نتایج نشان داد که پدرومادر با تحصیلات بالاتر و یا آموزش عالی، با مشاغل دولتی و به‌ویژه تدریس و معلمی و پدرومادری که با کودکان خود رابطه خوب و صمیمانه دارند، بیشتر گرایش به رفتارهای راهبردی دارند و اگر هم رفتارهای مهارگر دارند، کوشش کرده‌اند آن را همراه با رفتارهای راهبردی داشته باشند و از مهار کردن بی‌چون‌وچرا دوری کنند. این دسته از پدرومادر، بنابراین بیشتر از شیوه نظارتی عدم‌مداخله یا آزادی بی‌چون‌وچرا استفاده می‌کنند. نتایج این پژوهش با پژوهش والک و همکاران (۲۰۱۰) در زمینه سطح تحصیلات پدرومادر و نگرش آن‌ها به اینترنت همسان است.

یکی از دلایلی که پدرومادری با این ویژگی‌ها دارای شیوه‌های استوار بر مداخله در اینترنت هستند. بدین دلیل است که این افراد، بیشتر به اینترنت دسترسی داشته‌اند و در طول شبانه‌روز بیشتر از آن استفاده می‌کنند و بنابراین اطلاعات و آگاهی بیشتری از آسیب‌های اینترنت و کارکردهای مثبت و منفی آن دارند. به‌ویژه پدرومادر با تحصیلات بالاتر اطلاع دارند که به‌کارگیری اینترنت اجتناب‌ناپذیر است و این رسانه کاربردهای مثبت فراوانی دارد که با راهبرد و حمایت از فرزندان، می‌توانند آن‌ها را در جهت استفاده پسندیده از آن راهبرد کنند. در پژوهش والک و همکاران (۲۰۱۰) گزارش کرده‌اند که میان میزان دسترسی به اینترنت و سطح تحصیلات پدرومادر رابطه معنی‌دار وجود دارد به‌طوری‌که پدرومادر با تحصیلات بالاتر در چندین مکان و با نسبت بالاتری به اینترنت دسترسی داشتند. درحالی‌که پدرومادر با تحصیلات کمتر و شغل‌های آزاد، شاید کمتر با دنیای مجازی تماس داشته باشند و بنابراین، آگاهی کمتری از محیط‌های نامناسب اینترنت دارند. پژوهش‌ها دیگری نیز میزان

نظارت پدرومادر را با متغیرهای گوناگون بررسی کرده‌اند و نتایج آن‌ها نشان داده است که به طور کلی هر چه میزان آگاهی پدرومادر به دلایل شغلی، تحصیلی و دیگر متغیرها مانند مهارت در رایانه و اینترنت، از فضای مجازی و آسیب‌های آن، بیشتر باشد، آن‌ها رفتارهای مداخله‌گرانه بیشتری را در شیوه نظارت خود نشان می‌دهند (احمدی و همکاران، ۱۳۸۹؛ آتش پور و کاظمی، ۱۳۸۲؛ سینکلایر و سوگار^۱، ۲۰۰۵؛ لیوینگستون^۲، ۲۰۰۷).

در این پژوهش جنسیت پدرومادر عامل تأثیرگذاری بر روی شیوه نظارت آنان نبوده است که با نتایج پژوهش والک و همکاران (۲۰۱۰) که در آن مادران هم در بعد مهار و هم در بعد راهبرد نمرات بیشتری کسب نمودند، ناهماهنگ است. در پژوهش لیاو و همکاران (۲۰۰۸) نیز برآمدهایی دال بر آگاهی بیشتر مادران در سنجش با پدران بر رفتار به کارگیری اینترنت فرزندان به دست آمد. می‌توان تفاوت در نتایج را این‌گونه بازگفت داد که کمابیش در همه فرهنگ‌ها حساسیت مادران در برابر فرزندان بیشتر است؛ ولی چون در فرهنگ‌های شرقی و ایرانی امکان به کارگیری فضاهای مجازی برای زنان به اندازه مردان شدنی نیست و درصد قابل توجهی از مادران، خانه‌دار و دارای تحصیلات پایین بوده‌اند، از این‌رو از امکانات مثبت و مشکلات و آسیب‌های اینترنتی اطلاع بسنده نداشته و سرانجام حساسیتی بیشتر از مردان در برابر این مسئله ندارند و یا در صورت مداخله، تنها به آسیب‌های آن نظر داشته و به محرومیت صرف فرزندان از اینترنت می‌پردازند.

در دنباله به آزمون میزان پیش‌بینی شیوه مهار پدرومادر از روی متغیرهایی که با آن همبستگی داشت، پرداخته شد. نتایج نشان داد که از میان متغیرهای مرتبط با تماس دیجیتال، تنها متغیر خودارزیابی پدرومادر از مهارت رایانه خود به‌طور معنی‌داری بعد مهار و بعد راهبرد پدرومادر را پیش‌بینی می‌کرد. بر این اساس، پدرومادری که مهارت رایانه آن‌ها بیشتر بود، رفتارهای مهار گر و راهبردی نیرومندتر از خود نشان دادند. به طوری که با افزایش در مهارت رایانه آن‌ها، رفتارهای بعد مهارگری و راهبردی آن‌ها افزایش یافت. این برآمد نشان می‌دهد که پدرومادری که دارای مهارت بیشتر در به کارگیری رایانه و اینترنت هستند، بیشتر دارای شیوه نظارتی مقتدرانه می‌باشند. در پژوهش‌ها دیگر، نتایج نشان داده است که مهارت پدرومادر در رایانه، متغیر عمده‌ای در مهار آسیب‌های به کارگیری اینترنت توسط کودکان و

1. Sinclair, L., Sugar, S.
2. Livingstone, S.

نوجوانان است. به عنوان نمونه در این پژوهش‌ها، خطر آسیب‌های مربوط به چت روم‌ها و دیگر ابزارها و سایت‌های ریسکی در مواردی که پدر و مادر سواد رایانه‌ای بالایی نداشتند، افزایش یافته است (سلیمی، جوکار و نیک‌پور، ۱۳۸۸؛ سینکلایر، ۲۰۰۵). یکی از دلایل رابطه معنی‌دار مهارت در رایانه پدر و مادر با افزایش مداخله آن‌ها در به کارگیری اینترنت توسط فرزندان، آن است که مهارت در رایانه میزان تماس دیجیتال پدر و مادر را و از جمله میزان به کارگیری اینترنت را افزایش می‌دهد و سرانجام میزان راهبرد و مهار آن‌ها روی رفتارهای اینترنتی فرزندان افزایش می‌یابد در حالی که پدر و مادر با مهارت کمتر و یا بدون مهارت، کمتر با رسانه‌های دیجیتال تماس پیدا می‌کنند یا شاید هیچ تماسی نخواهند داشت. به طور کلی نتایج بالا می‌تواند زمینه درخوری برای مشاوره خانواده و افزایش بهداشت روانی خانواده فراهم نماید.

با توجه به آسیب‌های فضاهای مجازی همانند اعتیاد به اینترنت، سایت‌های هرزه‌نگاری، انزوای اجتماعی و آسیب‌های روان‌شناختی، به نظر می‌رسد که یکی از زمینه‌های پژوهشی و حتی درمانی در زمینه پژوهش‌های روان‌شناختی خانواده، مشاوره و راهنمایی در زمینه چگونگی نظارت خانواده‌ها بر استفاده فرزندان از فضاهای مجازی باشد. در این راستا نتایج این پژوهش می‌تواند در زمینه آموزش خانواده‌ها، مورداستفاده قرار گیرد. به ویژه با توجه به نتایج این پژوهش باید از راه مراجع مرتبط به بهداشت روانی، خدمات بایسته را به خانواده‌هایی که سطح سواد پدر و مادر پایین تر بوده و همچنین مشاغل غیردولتی دارند، ارائه شود تا آن‌ها بتوانند با حساسیت، مداخله لازم را بر رفتارهای اینترنتی خانواده، داشته باشند.

منابع

- آتش پور، حمید و کاظمی، احسان. (بی تا) رابطه استفاده از اینترنت با افسردگی و انزوای اجتماعی در بین نوجوانان و جوانان. فصلنامه آموزه، ۱۹، ۲۱-۲۴.
- احمدی نوده، خدابخش؛ عبدالملکی، هادی؛ افسر دیر، بیتا و سید اسماعیلی، فتح‌الله. (۱۳۸۸). نقش عوامل خانوادگی در نوع و میزان استفاده از اینترنت. مجله علوم رفتاری، ۴، ۳۲۷-۳۳۳.
- اصلانی، خالد؛ صیادی، علی و امان الهی، عباس. (۱۳۹۱). رابطه بین شیوه‌های دل‌بستگی با کارکرد خانواده و سلامت عمومی. فصلنامه مشاوره و روان‌درمانی خانواده، ۲، ۱۶۳-۱۷۷.
- برک، لورا. ای. (۲۰۰۷). روان‌شناسی رشد ۱، ترجمه سیدمحمدی، ۱۳۹۱. تهران: نشر ارسباران.

سجادیان، علی و نادى، ایلناز. (۱۳۸۵). ارتباط بین افسردگی و انزوای اجتماعی کاربران اینترنت جوان و نوجوان با مدت زمان روزانه معمول کاربری. دو فصلنامه پژوهش‌ها علوم رفتاری، ۱، ۳۳-۳۸. سلیمی، عظیمه؛ جوکار، بهرام و نیک‌پور، روشنگر. (۱۳۸۸). ارتباطات اینترنت در زندگی: بررسی نقش حمایت اجتماعی و احساس تنهایی در استفاده از اینترنت. فصلنامه مطالعات روان‌شناختی، ۵(۳)، ۸۱-۱۰۲.

سیفی گندمانی، محمد یاسین؛ کلاتری میبدی، سارا و فتح، نجمه. (۱۳۸۸). سنخ‌شناسی فرزند پروری خانواده (ترکیب شیوه فرزند پروری پدر و مادر) و تأثیر آن بر اضطراب و افسردگی نوجوانان پسر: رویکردی نو به فرزند پروری. مجله اصول بهداشت روانی، ۳، ۱۸۵-۱۹۴. شایق، سمیه؛ آزاد، حسین و بهرامی، هادی. (۱۳۸۸). بررسی رابطه اعتیاد به اینترنت و ویژگی‌ها شخصیتی نوجوانان شهر تهران. مجله اصول بهداشت روانی، ۲، ۱۴۹-۱۵۸. مسعود نیا، ابراهیم. (۱۳۹۱). اعتیاد به اینترنت و خطر بروز اختلال خواب در نوجوانان. مجله تحقیقات علوم رفتاری، ۵، ۳۵۰-۳۶۲.

معیدفر، سعید؛ حبیب پور گتایی، کرم و گنجی، احمد. (۱۳۸۶). پژوهش پدیده استفاده اعتیادی از اینترنت در بین نوجوانان و جوانان (۱۵ تا ۲۵ سال) شهر تهران. مجله جهانی رسانه - نسخه فارسی، http://journals.ut.ac.ir/?_action=articleInfo&article=27646&vol=1780 موسوی، اشرف السادات. (۱۳۷۹). کارکرد نظام خانواده و بهداشت روانی اعضای خانواده. مجله اندیشه و رفتار، ۲ و ۳، ۸۷-۱۰۰.

مهرابی زاده هنرمند، مهناز؛ نجاریان، بهمن و بحرینی، شهناز. (۱۳۷۹). رابطه شیوه‌های فرزند پروری با سلامت روانی و هماهنگی مؤلفه‌های خود پنداشت. مجله روان‌شناسی، ۱۳، ۸۳-۹۷. نژاد بهرام، زهرا و کمالی چیرانی، فاطمه. (۱۳۸۹). بررسی ابعاد فرهنگی - اجتماعی کنترل پدرومادر بر استفاده فرزندان از اینترنت (تحلیل کنترل پدرومادر بر استفاده فرزندان از اینترنت). فصلنامه برگ فرهنگ، ۲۱، ۱۳۵-۱۴۸.

مرکز آمار ایران. (۱۳۹۰). نتایج آمارگیری از کاربران اینترنت-۱۳۸۹.

سولر، جان. (۲۰۰۵). نوجوانان در فضای خوب، بد، زشت. 1 www.rider.edu/suler/psy cyber/adoles.htm

Cao, H., Sun, Y., Wan, Y., Hao, J., & Tao, F. (2011). Problematic internet use in chinese adolescents and its relation to psychosomatic symptoms and life satisfaction. *BMC Public Health*, Available in: <http://www.biomedcentral.com/1471-2458/11/802>.

Choi, K., Son, H., Park, M., Han, K., Kim, B., & Lee, G. (2009). Internet overuse and excessive daytime sleepiness in adolescents. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 63(4), 455-462.

- Engelberg, E., & Sjöberg, L. (2004). Internet use, social skills, and adjustment. *Cyber Psychology & Behavior*, 7(1), 41-47.
- Kelleci, M., & Inal, S. (2010). "Psychiatric symptoms in adolescents with internet use: Comparison without internet Use. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 13 (2), 191-194.
- Ko, C., Yen, J., Yen, C., & Chen, C. (2012). The association between Internet addiction and psychiatric disorder: A Review of the Literature. *European Psychiatry*, 27, 1-8.
- Law, D. M., Shapka, J. D., & Olson, B. F. (2010). To control or not to control? Parenting behaviors and adolescent online aggression. *Computers in Human Behavior*, 26(6), 1651-1656.
- Liau, A. K., Khoo, A., & Ang, P. H. (2008). Parental awareness and monitoring of adolescent internet use. *Current Psychology*, 27, 217-233.
- Odaci, A. H., & Kalkan, M. (2010). Problematic internet use, loneliness and dating anxiety among young adult, problematic internet use, loneliness and dating anxiety among young adult university students., Available in: www.elsevier.com/locate/compedu.
- Ozcinar, Z. (2011). The relationship between internet addiction and communication educational and physical problems of adolescents in north Cyprus. *Australian Journal of Guidance and Counseling*, 21(1), 22-32.
- Sinclair, L., Sugar, S. (2005). Internet based sexual exploitation of children and youth. Available in: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.114.8472&rep1&type=pdf>.
- Tahiroglu, A., Celik, G., Uzel, m., Ozcan, N., & Avci, A. (2008). Internet use among Turkish adolescents. *Cyber psychology & Behavior*, 11 (5), 537-543.
- Valcke, M., Bonte, S., De Wever, B., & Rots, I. (2010). Computers & education internet parenting styles and the impact on Internet use of primary school children. *Computers & Education*, 55 (2), 454- 464.
- Valcke, M., De Wever, B., Van Keer, H. Van, & Schellens, T. (2011). Long-term study of safe internet use of young children. *Computers & Education*, 57(1), 1292-1305.
- Weinstein, A., & Lejoyeux, M. (2010). Internet addiction or excessive internet Use, *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 36 (5), 277- 283.